

**OVER
MORGEN**

Lokale Adaptatie Strategie

Aanpak van klein tot groot

Marit Linckens

Fiona van der Burgt

Maarten Verkerk

Maarten.verkerk@overmorgen.nl

06-22562883

30-11-2021 | Netwerk Water & Klimaat

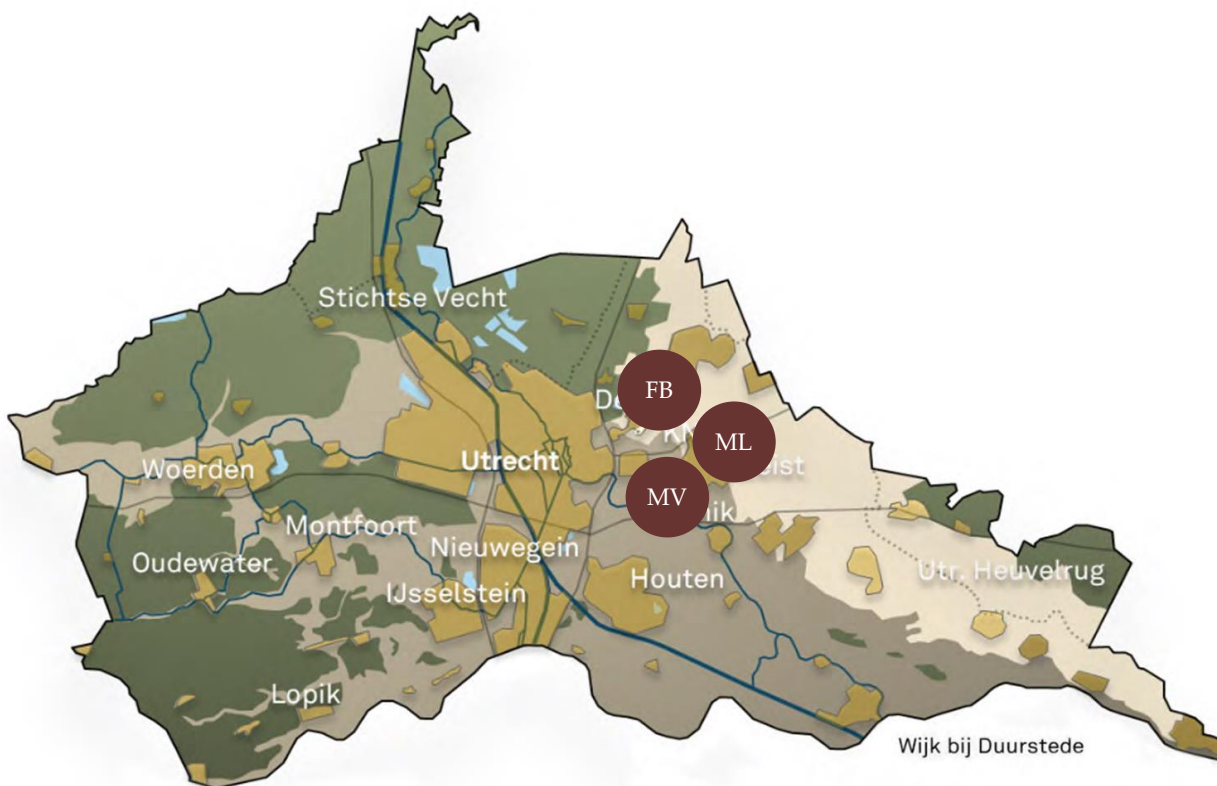

Indeling

- Wie is wie en waar staan we?
- Blok 1: Waarom
 - Waarom een LAS?
- Blok 2: Hoe
 - Proces intern
 - Integrale benadering
 - Operationaliseren van doelstellingen
- Blok 3: Wat
 - Inhoud LAS
 - Leidende principes Utrecht

Wie zijn wij?

Marit Linckens

Senior beleidsadviseur
Gemeente Utrecht - Ontwikkelorganisatie ruimte.
Trekker klimaatadaptatie
Visie Klimaatadaptatie Utrecht.

Maarten Verkerk

Senior adviseur klimaatadaptatie
Over Morgen – Teamcaptain klimaatadaptatie
Waterschappen en regionale samenwerking

Fiona van der Burgt

Projectleider/adviseur klimaatadaptatie
Over Morgen
LAS Lelystad & West-Betuwe

Waarom Over Morgen?

- Meer vanuit omgevingsvisies, energietransitie, duurzame mobiliteit en gebiedsontwikkeling en minder vanuit water tot andere bureaus;
- Ondernemend: we brengen eigen ontwikkeluren mee om nieuwe dingen uit te proberen en investeren risicodragend in de duurzame leefomgeving;
- Vijf voorbeeldgemeenten:
 - **Lelystad**: LAS koppelen aan een actieplan biodiversiteit;
 - **West Betuwe**: economische actief buitengebied, rivierengebied en vele dorpskernen;
 - **Nunspeet**: het meetbaar maken van kwantitatieve doelen;
 - **Borger-Odoorn**: opbouwen vanaf 'nul';
 - **Houten** (**ARCADIS**): Adaptatieplan: LAS en concrete maatregelen ineen.

Waar werk je?

3
Gemeente

3
Waterschap

1
Adviesbureau

2
Netwerk Water en klimaat

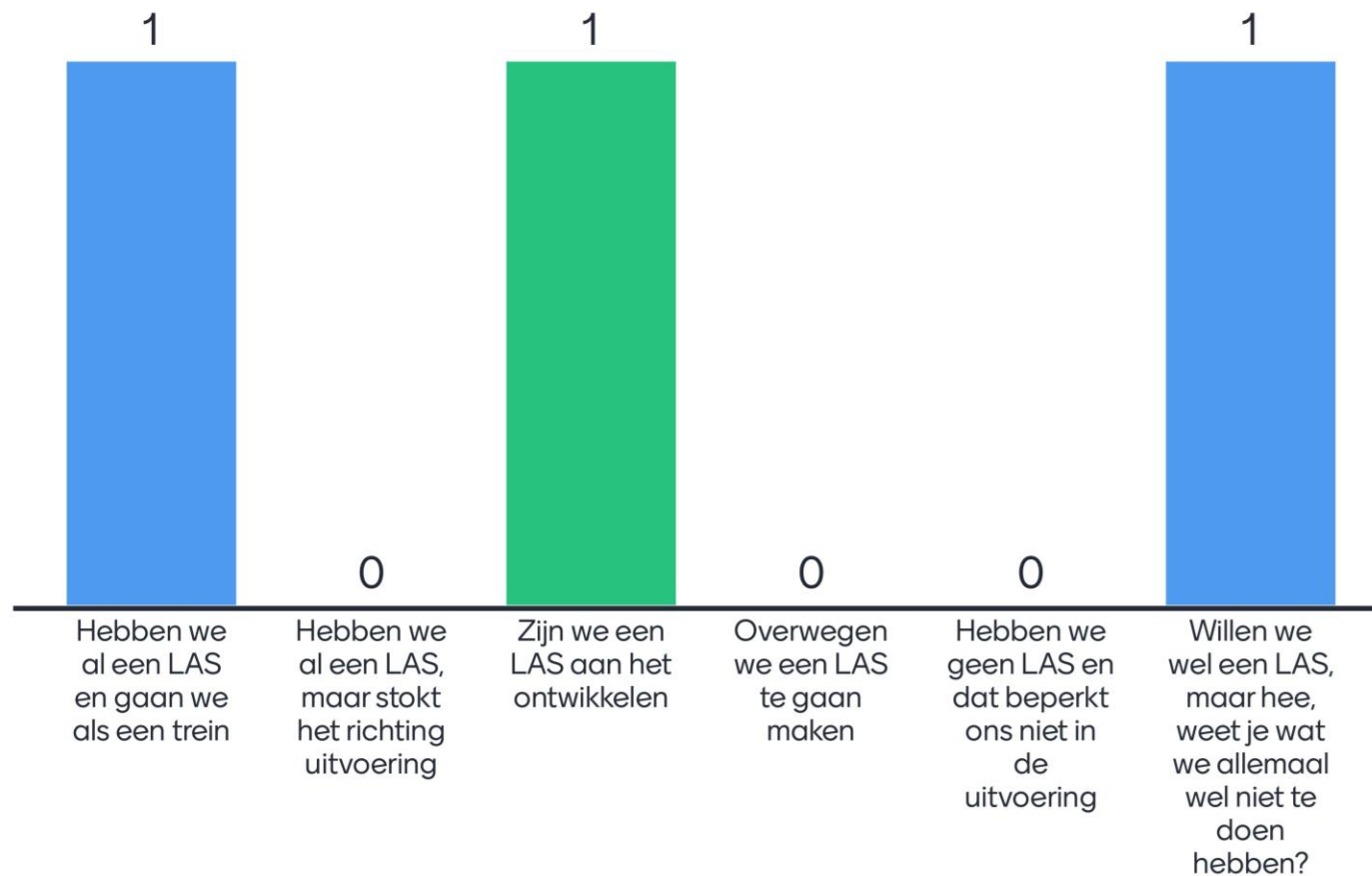
0
Provincie

0
Veiligheidsregio

2
Anders

In mijn gemeente...

Dit uur wil ik antwoord op:

Slimme ideeën, hoe kan een las kort en bondig worden opgesteld?

Handvaten om verder te gaan met de ontwikkeling van onze LAS (zeer beginnend stadium)

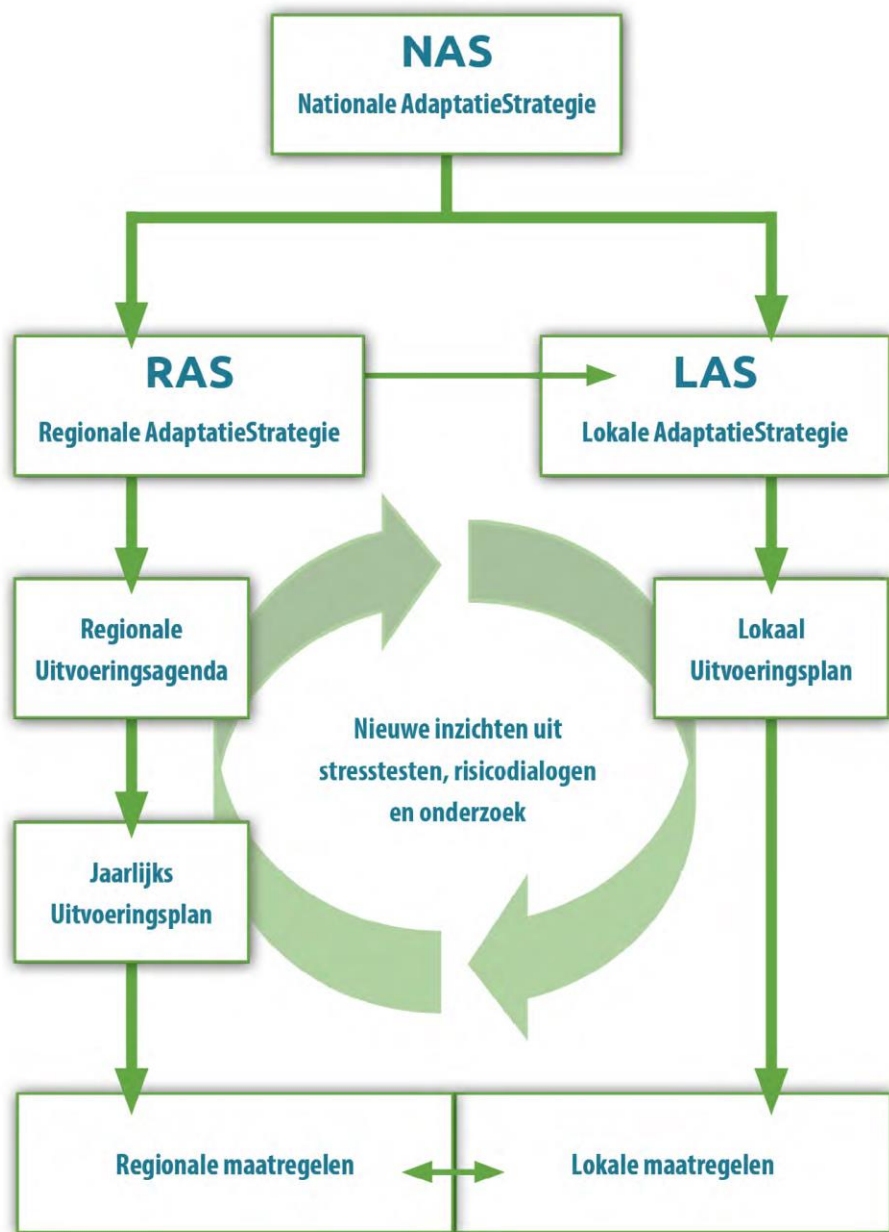
Het goeie proces om tot een LAS te komen...

Ervaringen bij andere gemeenten en organisaties

Weekje weg moet je juist wel of niet bewandelen? (Leren van eerder gemaakte fouten)

Hoe kunnen wij als waterschap ondersteunen

Blok 1

Waarom een LAS?

Doel

De omgeving leefbaar houden en is klimaatadaptatie het **nieuwe normaal**.

Dit alles vraagt om ander gedrag van iedereen, andere manieren van bouwen en andere inrichting van de openbare ruimte

Uitgangspunt is dat we uitvoering zoveel mogelijk realiseren via de bestaande programma's

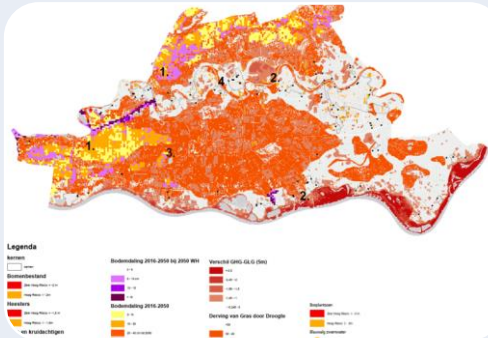

Waarom zou je een LAS willen?

Van stresstest tot maatregelen

Stresstesten

- Met modellen en experts in kaart gebracht waar de risico's zitten

Risicodialogen

- In gesprek met ondernemers, instellingen over de klimaatrisico's

Strategie

- Het opstellen van lokaal beleid a.d.h.v. voorgaande stappen

Maatregelen

- Pakket aan maatregelen om risico's te verminderen

Blok 2

Proces

Bestuurlijke proces

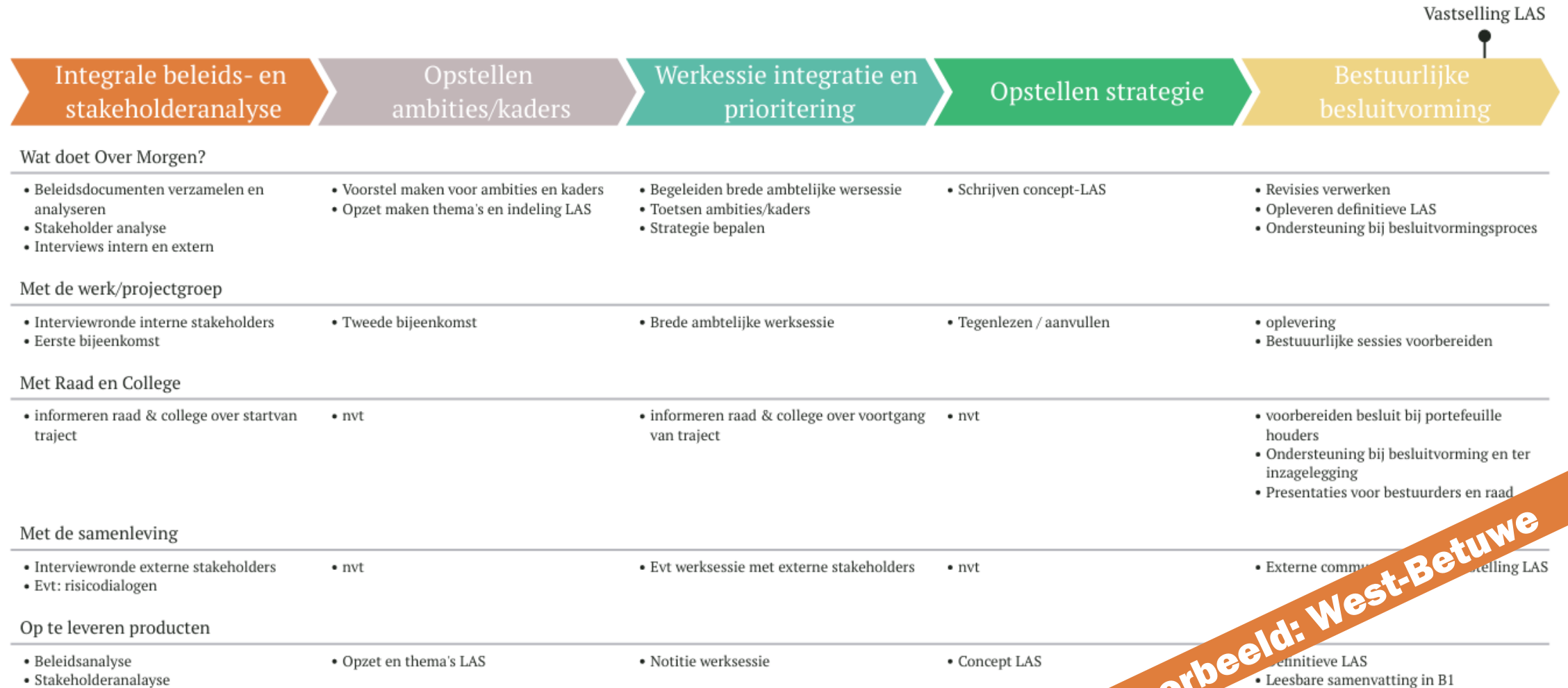
- Bestuurlijke proces kost tijd. In Utrecht is eerst college meegenomen door hoofdlijnenberaad te houden (2x).
- Meerdere wethouders meegenomen, waaronder die van groen en die van ruimtelijke ontwikkeling.
- Besef dat je met een visie alleen je gemeente er aan verbindt en geen ontwikkelaars.
- Door borging van regels in omgevingsplannen, in tenders en anterieure overeenkomsten kan je het ook voor anderen laten gelden.

Stappenplan LAS

Stappenplan LAS

Voorbeeld: West-Betuwe

Integrale beleidsscan

Groen/natuur

Groenbeleid, Natuurbeleid,
Natuurkansenkaart
Beheerplannen (groen, bomen,
watergangen)

Duurzaamheid

Lokale stresstesten
Onderzoeken naar beleving van hitte / buitenruimte
Resultaten risicodialoog
Programma / visie / actieplan duurzaamheid
RAS

Landelijke documenten

KNMI scenario's '14 en klimaatsignaal '21
Nationale Adaptatiestrategie
Deltraprogramma Ruimtelijke Adaptatie
Klimaatshadeschatter
Actieprogramma klimaatadaptatie landbouw
Groene stad challenge

Regioagenda's / visies

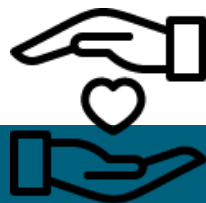
Ruimtelijke ordening

Omgevingsvisie (Structuurvisie)
Beheerplan wegen
Erfgoed, archeologische vindplaatsen,
cultuurhistorische waardenkaart
Groot onderhoudsplannen
Wijk- en buurtplannen

Water

Gemeentelijk rioleringsplan
Waterplan
Afkoppelverordening
Waterschap: keur, visie

Sociaal

Beleidsplan / uitvoeringsagenda's op:
Gezondheid, sociale cohesie en/of welzijn

Wonen en bouwen

Woonvisie
Bouwconvenanten klimaatadaptief bouwen /
Natuurinclusief ontwikkelen

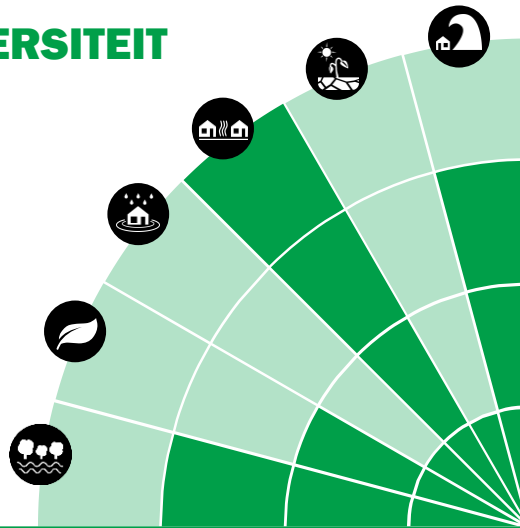
Voorbeeld: West-Betuwe

Integrale duurzaamheid

KLIMAATADAPTATIE & BIODIVERSITEIT

Niveau 3: Heeft prioriteit

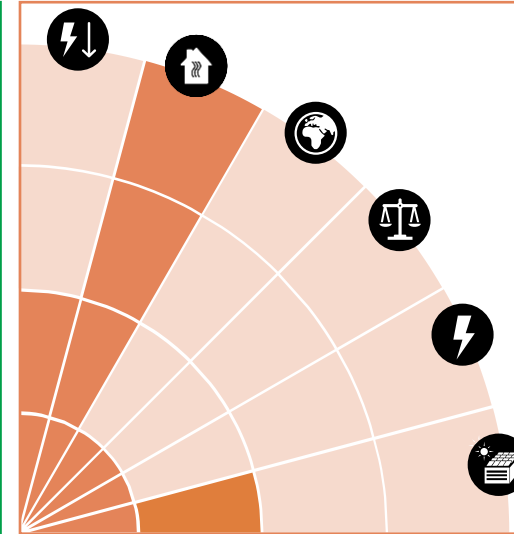
- Overstromings-bestendig
- Droogte-bestendig
- Hitte-proof
- Waterrobuust
- Rijk aan soorten
- Groenblauwe netwerken

DUURZAME ENERGIE

Niveau 2: Basis

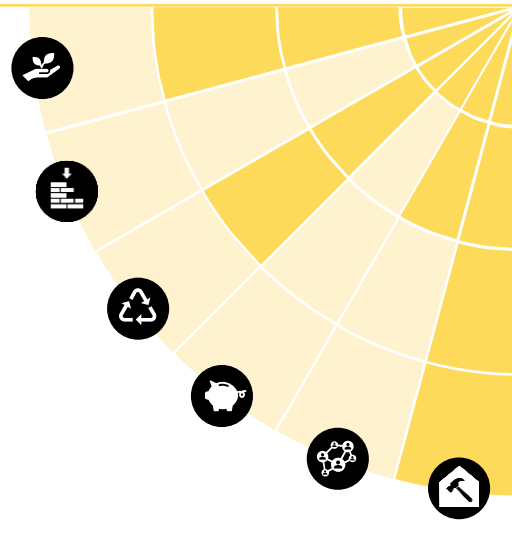
- Vraagbeperking
- Efficiëntie van opwekinstallaties
- Beperken omgevingseffecten
- Balanceren vraag en aanbod
- Vermogensvraag elektriciteit
- Lokale opwek van duurzame elektriciteit

CIRCULAIRE ONTWIKKELING

Niveau 3: Heeft prioriteit

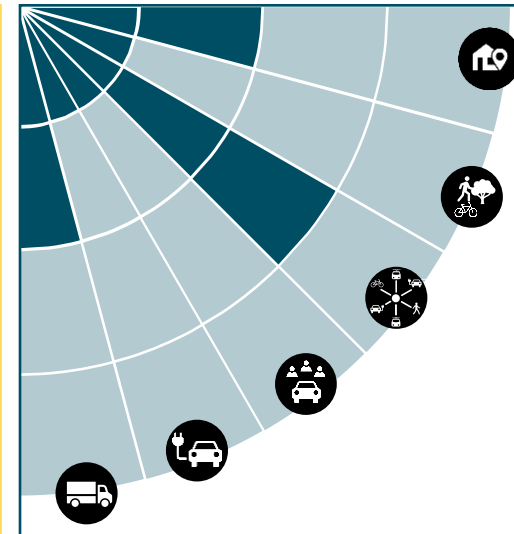
- Materialen met een lage milieudruk
- Minimaliseer grondstoffen en materialen
- Sluiten van kringlopen
- Businessmodel
- Samenwerking
- Circulair ontwerpen

DUURZAME MOBILITEIT

Niveau 2: Basis

- Thuis – werk en voorzieningen
- Actieve mobiliteit
- MaaS - OV
- MaaS – deelmobiliteit
- Emissieloze mobiliteit
- Slimme en schone logistiek

Ambitieniveau: 4. Onderscheidend
Dit thema krijgt een heel hoog ambitieniveau. We gaan iets doen dat in Nederland nog amper vertoond is.

 3. Heeft prioriteit
Dit thema heeft prioriteit en gaat een ambitieuze invulling krijgen. We gaan nieuwe dingen proberen

 2. Basis
Voor dit thema gaan we net iets meer doen dan het (wettelijk) minimum. We zetten het volgende stapje.

 1. Minimum
Voor dit thema volstaat wat minimaal (wettelijk) noodzakelijk is.

**OVER
MORGEN**

Doelstellingen operationaliseren

Gemeente Lelystad

Kies een buurt

Bedrijventerrein Gildenhof

Kies een buurt en krijg inzicht in klimaat KPI's. Bekijk de klimaatschadeschatter kosten op gemeenteniveau door hieronder een scenario te kiezen.

Klimaatschadeschatter scenario

max

Droogte

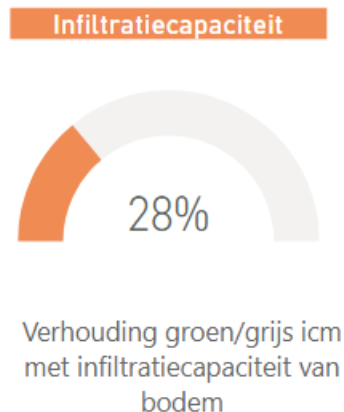
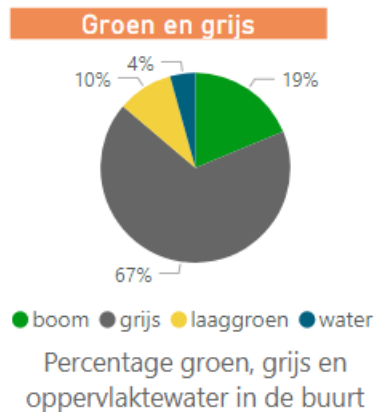
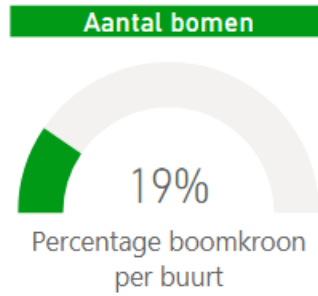
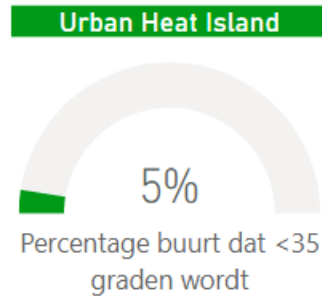
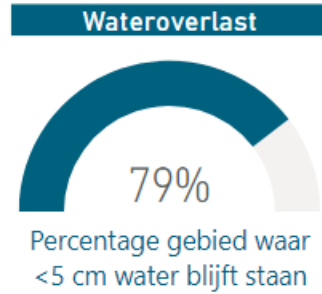
€ 8.587
per inwoner

Hitte

€ 451
per inwoner

Wateroverlast

€ 1.939
per inwoner

Klimaatadaptatiemonitor

Voorbeeld: Lelystad

**OVER
MORGEN**

**OVER
MORGEN**

Blok 3

Inhoud

Waar streven we in 2050 concreet naar?

1. Geen schade in panden en/of stremming van wegen tot aan een bui van 80 mm in één uur
2. Sponswerking bodem versterken, minimaal 90% neerslag vasthouden op de plek waar het valt,
3. Het hitte-eilandeffect van de stad is beperkt tot een verschil in gevoelstemperatuur van maximaal 5 graden Celsius ten opzichte van het buitengebied (referentie KNMI De Bilt)
4. In elke straat kan je op een hete dag in de schaduw lopen
5. Iedereen heeft binnen 200 m van zijn woning in de openbare ruimte een koele verblijfsplek van minimaal 200 m² beschikbaar
6. 40% groen in horizontale vlak in buurten

Maatregelen

- We houden de stad leefbaar
- We laten geen ruimte onbenut
- We houden regenwater vast waar het valt
- We houden het hoofd koel
- We vergroenen de stad
- We doen het samen

Tips en tops

- Organisatie
 - Projectteam met verschillende disciplines, zoals water, groen, communicatie, ontwerpers, landschappers
- Proces
 - Adviesbureau inschakelen en bouwstenen laten maken
 - Zelf beleid schrijven o.b.v. bouwstenen
 - Redigeerslag door communicatie
- Overig
 - Investeringsprogramma's, zodat je het integraal aanpakt
 - Klimaatadaptatie en groen integreren
 - Concreet maken, dit vragen ontwerpers en ontwikkelaars
 - Combineer met andere visies: 2% regel in mobiliteitsplan, 200 meter afstand in speelvisie

over morgen begint nu.

Fotoverantwoording

De foto's in deze presentatie komen uit de Regionale Adaptatie Strategie van de Regio Utrecht Zuidwest (2020), met dank aan: Sjon Heijenga, Menno Bausch, Nanda Sluijsmans, HDSR, ©Snappy.nl, Veenweiden Innovatiecentrum - Louis Bolk Instituut, Over Morgen.

**OVER
MORGEN**